

ผู้สูงอายุต้นแบบตามแนวพุทธ: กรณีศึกษาหลวงพ่อบึงบางเบ็ด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

Elderly Prototype Based on Buddhist Way: A Case Study of

Loung Por Wat Bang Bed in Prachuap Khiri Khan Province

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ

พระมหาสุนันท์ สุนนโท

พระปลัดระพิน พุทธิสารโ

ประเสริฐ ธิลา

สุภัทรชัย สีสะไบ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาผู้สูงอายุต้นแบบตามแนวพุทธ กรณีศึกษาหลวงพ่อบึงบางเบ็ด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ใช้การศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย การสัมภาษณ์ และการลงพื้นที่ศึกษาจริง ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา มีหลักคิดตามแนวพระพุทธศาสนา ในเรื่องไตรลักษณ์ ความเปลี่ยนแปลงของชีวิต สัจจะ ที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงความจริงของชีวิตและโลกธรรม โดยในบทความนี้ ศึกษาถึงความเป็นผู้สูงอายุของหลวงพ่อบึงบางเบ็ด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในฐานะเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาและเป็นผู้สูงอายุต้นแบบที่มีวัตรปฏิบัติมุ่งมั่นในกิจและสิ่งที่ทำ คือการศึกษา เพื่อเป็นต้นแบบให้กับคนอื่น ๆ ในคติที่ว่าไม่มีใครแก่เกินเรียน ด้วยความอดทนเป็นเวลากว่า 8 ปี จากการเดินทางเป็นระยะทางไปกลับกว่า 800 กิโลเมตร ในการเดินทางในแต่ละครั้งจากการศึกษาตั้งแต่หลักสูตรก่อนปริญญาตรี จนกระทั่งถึงระดับปริญญาเอกในปัจจุบัน รวมทั้งมุ่งมั่นที่จะนำความรู้ไปพัฒนาคนอื่น ๆ ในฐานะเจ้าอาวาส เพื่อสร้างศาสนทายาทตามกรอบการวิจัยที่กำลังทำในระดับดุษฎีนิพนธ์ เพื่อให้ได้ศาสนทายาทสืบต่อและรักษาพระพุทธศาสนาต่อไป

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุต้นแบบ, บึงบางเบ็ด, จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

Abstract

This article aims to study the elderly Buddhist model in a case study of Luang Por Wat Bang Bed in Prachuap Khiri Khan province. Documentary study, related research, interview and field studies were used for data collection. Results indicated that the elderly based on Buddhist way has followed a great deal of thought in the truth, the change of life, truth, and the truth of life that cannot be changed. This article studied the elderly status of Luang Por Wat Bang Bed in Prachuap Khiri Khan province. As an elderly Buddhist monk who is committed to education as a model for others through the image of education or in the motto that no one is too old to learn, he is being a good role of model for others with patience for eighth years to study for more than 800 miles per each trip in order to study from bachelor degree until doctoral degree. It is committed to gain

knowledge to develop other people through the temple as the abbot including religious followers who are ready to succeed and maintain the age of Buddhism.

Keywords: Elderly Prototype, Luang Por Wat Bang Bed, Prachuap Khiri Khan Province

บทนำ

จากการที่ได้ลงพื้นที่ไปสำรวจพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมปฐมนิเทศของหลักสูตรบัณฑิตศึกษา เมื่อวันที่ 20 และ 23 สิงหาคม 2561 ที่วัดบางเบ็ด อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยเป้าหมายคือต้องไปพบเจ้าอาวาส และเจ้าอาวาสเป็นนิสิตหลักสูตรการจัดการเชิงพุทธระดับปริญญาเอก ในวัย 73 ปี ที่ถือว่าเป็นผู้สูงอายุและมีประสบการณ์ชีวิตที่ยาวนานและชื่อเรียกของท่านคือหลวงพ่อกำนัน หลวงพ่อบางเบ็ด หรือหลวงพ่อบรรยงค์ ซึ่งในบทความนี้จะเขียนถึงท่านในฐานะที่ท่านเป็นผู้สูงอายุ เป็นพระ และเป็นผู้เรียนหนังสือ ที่อาจเรียกได้ว่าเรียนรู้ตลอดชีวิต และที่สำคัญเป็นการสร้างตัวอย่าง ความเป็นต้นแบบผ่านการทำให้ดู สอดคล้องกับแนวคิดคิดที่ว่า “ร้อยหมื่นพันคำไม่เท่าหนึ่งทำให้ดู” ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ยถาวาที – ตถากาโร - พุทสอนอย่างไร ทำอย่างนั้น” ซึ่งถอดความได้ว่าเป็นผู้ทำให้เห็นด้วยภาพเชิงประจักษ์ เป็นการปฏิบัติธรรมด้วยการลงมือทำ ในส่วนชั้นดีธรรม ความอดทน ผ่านการทำให้เป็นแบบอย่างด้วยตัวเอง

บทความนี้จึงเป็นประหนึ่งอัตชีวประวัติศึกษา เพื่อสวดตีความเป็นผู้สูงอายุหลวงพ่อบางเบ็ด ในความเป็นต้นแบบทั้งดงามและควรค่าแก่การจดจำ ชีวิตไม่ยาว แต่ความทรงจำนั้นยาว วิธีการสร้างความทรงจำ คือการบันทึก แบ่งปันเล่าเรื่องเพื่อให้เกิดความทรงจำจากรุ่นสู่รุ่น จากเรื่องต้นแบบหรือการปฏิบัติตนที่เป็นแบบอย่างของผู้สูงอายุ เข้าทำนองแก้อย่างมีค่าชราอย่างมีสุข ไม่ได้แก่เพราะกินข้าว แต่เพราะอยู่นานอย่างที่เป็นคำล้อเลียนเชิงสัพยอก ดังที่เคยได้ยินหรือคุ้นหูบ่อย ๆ จากที่ได้เดินทางและไปสัมผัสพื้นที่วัดบางเบ็ด เมื่อวันที่ 20 และ 23 สิงหาคม 2561 และกิจกรรมปฐมนิเทศรับน้องนิสิตหลักสูตรดุขภูมบัณฑิต กจพ 8 ระหว่างวันที่ 29-31 ตุลาคม 2561 ได้สัมผัสพื้นที่จริง วิธีการเดินทาง ทำให้ทราบว่า หลวงพ่อบางเบ็ดมีความพยายาม มุ่งมั่นทุ่มเทต่อสิ่งที่ทำคือ “การศึกษา” สู้กับอุปสรรคด้วยศรัทธา ว่าทำได้ เป็นผู้มีกำลังใจที่กล้าแข็งของผู้สูงอายุคนหนึ่ง การที่มนุษย์หรือคนหนึ่ง ๆ จะสามารถทำอะไรหรือพัฒนาตัวเองได้ จะต้องอาศัยปัจจัยหรือส่วนสนับสนุนในหลาย ๆ อย่างด้วยกัน สิ่งที่จะนำมาเขียนเล่าจึงอยากสะท้อนคิดความเป็นผู้สูงอายุต้นแบบ ที่ไม่ได้เป็นผู้ป่วยติดเตียง ไม่ได้เป็นผู้สูงอายุที่สิ้นอายุขัย แต่เป็นผู้สูงอายุที่สร้างความพร้อมในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง แม้ปลายทางจะมีความตายเป็น “หมุดหมาย” แต่ก็ยังเพียร “ทำ” ออกแรงกระทำ เพื่อไปสู่ “ธรรม” อันเป็นเป้าหมายหรืออุดมคติของชาวพุทธทั่วไป พร้อมกันนี้ผู้วิจัยเชื่อได้เลยว่าการเป็นผู้ลงมือทำเพื่อไปสู่ “ธรรมะ” ตามแนวพระพุทธศาสนาย่อมเป็นเครื่องมือ เพื่อเป็นคนต้นแบบ ในการดำเนินชีวิตที่ควรนำมาเล่าแบ่งปันเพื่อเป็นแบบอย่างในบทความนี้ต่อไป

ความเป็นผู้สูงอายุที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนามีแนวคิดหลักการในเรื่อง “รัตตัญญู” ที่หมายถึงการเป็นผู้รู้ราตรีนาน ดังปรากฏว่าพระมหากัสสปะได้รับการยกย่อง (เอตทัคคะ) ว่าผู้มีประสบการณ์ หรือรู้ราตรีนาน หรือให้

ความสำคัญกับประสบการณ์ที่เกิดมาพร้อมกับอายุ หรือความชำนาญที่เกิดจากช่วงเวลา อาจหมายถึง
 ชั้นปรีชาญาณ ชั้นปฏิบัติและพัฒนาไปสู่ขั้นปฎิเวศ สู่อุภยธรรมที่มาจากประสบการณ์และการเรียนรู้
 เชิงลึกอย่างแท้จริง แต่อีกนัยหนึ่งพระพุทธศาสนาก็ยกย่องหรือให้ความสำคัญกับคำว่า **“ผู้ลงมือ
 กระทำ”** ในความหมายคือเกิดนาน รู้ราตรีนาน แต่ไม่ได้ทำประโยชน์สร้างประโยชน์สร้างงาน หรือทำ
 อะไรแก่ส่วนรวมพระพุทธศาสนาก็ไม่ได้ยกย่อง ดังพุทธพจน์ที่ว่า **“...บุคคลผู้ปรารถนาความเพียรอย่าง
 หนักมีชีวิตอยู่เพียงวันเดียว ก็ประเสริฐกว่าคนเกียจคร้านและละทิ้งความเพียรมีชีวิตอยู่ตั้ง 100 ปี
 ...”** (ขุ.อป. [ไทย] 33/231-240/486) หรือกรณีผู้สูงอายุต้นแบบอย่างพระราเช ที่มาบวชเมื่อวัยสูงอายุ
 และพระพุทธเจ้าก็ยกย่องเมื่อบวชแล้วว่าเป็นผู้ **“ว่านอนสอนง่าย”** ถึงจะสูงอายุก็รักที่จะเรียนรู้และ
 พัฒนาตนเอง ไม่ได้ถือตัวว่าเกิดก่อน มีประสบการณ์มาก ดังนั้น แนวคิดเรื่องผู้สูงอายุในพระพุทธศาสนา
 จึงเป็นเรื่องของการยกย่องผู้สูงอายุในฐานะบุคคลสำคัญของครอบครัวด้วย นอกจากนี้ยังมีแนวคิดเรื่อง
“สวัสดิการ” ผ่านผู้สูงอายุที่เรียกว่า **“กตัญญู”** หรือหลักปฏิบัติต่อผู้สูงอายุตามหลักทศ 6 ในเรื่องบุพ
 พการี แนวคิดเรื่องการจัดจรรยาที่ปรากฏในหลักธรรมมีกัตถประโยชน์ ซึ่งประกอบด้วย
 หลักธรรม 4 ประการ คือ อุฏฐานสัมปทา อารักขสัมปทา กัลยาณมิตตา และ สมชีวิตา หรือ เรียก ย่อ
 ๆ ว่า อุ อา กะ สะ แต่ทั้งนี้ และทั้งนั้น พระองค์ก็ได้ทรงอธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า การหาทรัพย์ได้มาก ไม่ได้
 แปลว่าจะรวย ถ้าไม่รู้จักเก็บรักษา ไม่รู้จักประมาณในใช้สอยทรัพย์ ดังนั้น พระองค์จึงทรงชี้แนะขยาย
 ความ วิธีการบริหารทรัพย์ ไว้ให้อีกชั้นหนึ่ง ซึ่งก็คือ พระคาถามหาเศรษฐี ข้อสุดท้าย สมชีวิตา คือ
 การรู้จักประมาณ รู้ทางเจริญทรัพย์ และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ แล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้สุรุ่ยสุร่าย
 ฟุ่มเฟือย แต่ก็ไม่ให้ฝืดเคืองจนตัวเอง และครอบครัวต้องลำบาก โดยพระพุทธเจ้าท่านให้หลักการในการ
 บริหารทรัพย์ออกเป็น 4 ส่วน คือ ใช้หนี้เก่า ใช้หนี้ใหม่ ฝังดินไว้ ทิ้งลงเหว ดังนั้น คำว่าบริหารทรัพย์
 ในแบบใช้หนี้เก่า ทิ้งเหว จึงมีความหมายเป็นการพัฒนาคุณธรรมเพื่อดูแลคนที่อยู่ข้างหลังโดยเฉพาะ
 ผู้สูงอายุหรือบุพการีชน การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุผ่านหลักการทางพระพุทธศาสนาทำให้เห็นข้อคิดที่
 น่าสนใจเป็น ประโยชน์และใช้ได้จริง ดังนั้น แนวคิด หลักการ และวิธีการปฏิบัติที่ปรากฏใน
 พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับความเป็นผู้สูงอายุ นัยหนึ่งวางหลักคำสอนเพื่อให้เกิดการปฏิบัติ ทั้ง
 ในตัวผู้ปฏิบัติอันหมายถึงลูกหลาน และการปฏิบัติต่อผู้สูงอายุ ดังปรากฏหลักการเพื่อความเข้าใจในชีวิต
 หลักอนิจลักษณะ หลักไตรลักษณ์ หลักแห่งความจริงของชีวิต (โลกธรรม 8) หลักมรณานุสติ หลัก
 คุณค่าแห่งชีวิต (อิทธิบาท 4) เป็นต้น รวมทั้งสร้างแบบต้นแบบไว้ ดังกรณีพระราเช เพื่อให้เห็นว่าทำ
 ได้มีแบบอย่างเคยทำ รวมทั้งวางหลักการ ให้เป็นระบบคิดในเชิงสังคม เพื่อพัฒนาไปเป็นสวัสดิการต่อ
 ผู้สูงอายุตามที่ปรากฏในหลักพระพุทธศาสนาด้วย

ผู้สูงอายุกับสิ่งที่พึงทำปลายทางเป็นความสุข โดยมีความสำเร็จเป็นผลพลอยได้

ความสำเร็จ กับอายุคงไม่ใช่ปัญหาและอุปสรรคสำหรับการทำ หรือเริ่มลงมือทำ เกิดคำถาม
 ว่าจริง ๆ แล้วผู้สูงอายุจำเป็นหรือไม่ที่จะต้องกลายเป็นผู้ติดบ้าน ติดวัด “เลี้ยงหลาน-เข้าวัดทำบุญ” มี
 กรณีตัวอย่างในญี่ปุ่น ที่กล่าวถึงคุณยายวัย 80 ปี ที่ชื่อ “วาคะ เกียวโกะ-WADA KYOKO” เริ่มตั้ง

บริษัทเป็นของตัวเอง สืบเนื่องจากความฝันในวัยเด็ก แต่กลับทิ้งมันเมื่อโตขึ้น จนเวลาผ่านไปได้กลับมาทำธุรกิจในช่วงสูงวัย จนกระทั่งสำเร็จและก่อให้เกิดรายได้ให้กับคุณยายกว่า 100 ล้านบาทต่อปี จากกรณีศึกษานี้อายุจึงไม่ใช่บทสุดท้ายของการเริ่มต้น ดังที่ Harland David Sanders ผู้ก่อตั้งไก่ KFC ที่เริ่มต้นธุรกิจในวัย 65 ปี และประสบความสำเร็จ รวมไปถึงภาพข่าวที่คุณยาย Ingeborg Rapoport (2 September 1912/2455 – 23 March 2017/2560) ชาวเยอรมันวัย 120 ปีที่จบปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัย Hamburg ของเยอรมนี หลังจากที่ยุติไปในช่วงสงครามโลก เมื่อเกือบ 80 ปี (Damien McGuinness, 2015) หรือภาพข่าวพระครูถาวรสังฆโสภณ สุวณโณ (ดวงสุวรรณ) เจ้าอาวาสวัดประตู่เขียน จ.สงขลา ในวัย 90 ปี ที่เข้ารับปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2555 (Thairath online: Retrieved 2017-12-06) หรือคุณยายกิมหลั่น จินากุล บัณฑิตวัย 91 ปี จาก จ.พะเยา บัณฑิตอายุมากที่สุดในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2560 (Thai PBS News: Online, Retrieved 2017-12-06) วัยกับความไม่ใช่อะไรที่เหมือนกันเสมอไป แต่มันคือความมุ่งมั่นและใส่ใจต่อความสำเร็จนั้น ในส่วนพระพุทธรูปศาสนายกย่อง “ผู้ลงมือทำ” มากกว่าอายุ ดังพุทธพจน์ที่ว่า **“...บุคคลผู้ปรารถนาความเพียรอย่างหนักมีชีวิตอยู่เพียงวันเดียว ก็ประเสริฐกว่าคนเกียจคร้านและละทิ้งความเพียรมีชีวิตอยู่ตั้ง 100 ปี...”** (ขุ.อป. [ไทย] 33/231–240/486) ดังนั้น อายุไม่ใช่ปัญหาและอุปสรรคต่อการลงมือทำ แต่เบื้องหลังของความสำเร็จเหล่านั้นล้วนต้องเพิ่มเติมด้วยการ ขวนขวายหาความรู้ และรักที่จะทำเพื่อเพิ่มความสุข หรือสุขใจที่จะทำ จึงทำให้ความสำเร็จ หรือความปรารถนาจะสำเร็จนั้นมาพร้อมกับความสุขด้วยเช่นกัน

ประโยคนำเป็นวาตะของ Ono Jiro (ค.ศ.1925/2468-) ที่ว่า **“...มีอาชีพ คือคนที่รักในงานที่ทำอยู่จากกันบึ้งของหัวใจ...”** (ภัทรพล เหลือบุญชู, 2559: 47) เป็นนิยามของ Jiro Sushi ชายอายุ 90 ปี อุทิศเวลาทั้งชีวิตเพื่อสิ่งที่รัก (Jeff Gordinier, 2012) โดยผู้เขียนโยงเล่าไปถึงวันที่ **“...บาร์ค โอบามา แะเยี่ยมประเทศญี่ปุ่น 2 คืน 3 วัน อย่างไม่เป็นทางการ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น นายชินโซ อาเบะ ได้เชิญบาร์ค โอบามา ไปเลี้ยงรับรองมือค้ำในนามของรัฐบาลญี่ปุ่นที่ร้านอาหารแห่งหนึ่ง เพื่อแสดงการต้อนรับด้วยน้ำใจไมตรีจากรัฐบาลญี่ปุ่น ร้านอาหารแห่งนั้นเป็นร้านอาหารชื่อดังขนาดที่คนทั่วโลกไม่มีใครที่ไม่รู้จัก ตั้งอยู่ในมหานครโตเกียว และความน่าสนใจของร้านอาหารแห่งนี้ก็คือ มันมีขนาดเล็กเพียง 10 ที่นั่ง รับจองโต๊ะทางโทรศัพท์เท่านั้น และยังคงจองล่องหน้าหลาย ๆ เดือนร้านนี้ชื่อว่า ‘SUKIBAYASHI JIRO’ หรือ ‘ซูชิจิโร’...”** (ภัทรพล เหลือบุญชู, 2559: 48) และบาร์ค โอบามาก็เอ่ยปากชมว่า **“นี่คือซูชิที่ดีที่สุดในชีวิต”** (ภัทรพล เหลือบุญชู, 2559: 49) อะไรคือความพิเศษที่ร้านดังกล่าวทำให้คนทั่วโลกรู้จัก ด้วยผลการรับรองรางวัลมิชลิน 3 ดาว ถึง 9 ปีซ้อน โดยประเมินจากนักชิมทั่วโลก ซึ่งความสำเร็จเป็นส่วนหนึ่ง และผู้เขียนก็ให้นิยามไปสู่แนวทางความสำเร็จที่ว่า **“...เคล็ดลับในการคว้ารางวัลทรงเกียรติมาจากบุคคลที่หลงรักในงานที่ทำ และมุ่งมั่นพัฒนาความเป็นมืออาชีพอย่างไม่หยุดยั้งอย่างคุณปู่ Ono Jiro นั่นเองครับ ท่านเป็นปรมาจารย์แห่งวงการซูชิที่ได้รับการยอมรับเป็นต้นแบบของเชฟทำซูชิทั่วโลก...”** (ภัทรพล เหลือบุญชู, 2559 : 49) ซึ่งผู้เขียนที่มีความรู้ภาษาญี่ปุ่นได้ถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตของคุณปู่ที่ทั้งชีวิตทำซูชิขายนับตั้งแต่เปิดร้านในวัย 41 ปี จนกระทั่งวัยกว่า 90 ปี ทำในสิ่งที่รัก พัฒนาในสิ่งที่รักด้วยความมุ่งมั่นดังคำบอกเล่าที่คุณปู่กล่าวไว้ในแต่ละช่วงเวลา **“...ผมจะไม่บอกให้คุณตามหาทางที่รัก ผมจะไม่บอกให้คุณออกเดินทางค้นหาตัวเอง เพื่อเจองานในฝัน มัน**

ไม่ใช่แบบนั้นเลย ผมจะบอกคุณว่า ถ้าเราเลือกงานด้วยตัวเองไปแล้ว เราต้องรักในงาน งานนั้นเฉกเช่นเดียวกับการแต่งงาน ที่คุณต้องมอบความรักให้กับผู้หญิงสักคน...” หรือคำบอกเล่าต่อความสำเร็จของซูชิที่ว่า “...ของไมติ ไม่เลิฟให้ลูกค้าเด็ดขาด จงให้สิ่งที่ดีที่สุดกับลูกค้าเพราะนั่นคือการรักษาคักดีศรีของอาชีพของเรา...” (ภัทรพล เหลือบุญชู, 2559: 49) ดังนั้น ความสำเร็จต่อความเป็นจ้าวแห่งซูชิของคุณปู่จึงไม่ได้เกิดจากความบังเอิญ หรือเกิดจากช่วงเวลาอย่างเดี่ยวแต่เกิดจาก “การเรียนรู้และการฝึกฝน” รวมไปถึงการคิดค้นพัฒนาอยู่ตลอดเวลา “...จงเงยหน้ามองไปบนท้องฟ้าบ่อย ๆ แล้วเฝ้าถามว่าจะมีวิธีไหนอีกที่ดีกว่าขณะนี้ขบคิดมันซ้ำ ๆว่าจะทำยังไงให้ดีกว่าเดิม?...” (ภัทรพล เหลือบุญชู, 2559: 50) ซึ่งแนวคิดที่ปรากฏสะท้อนให้เห็นในความรักที่จะทำ และทำในสิ่งที่รัก ย่อมเป็นหัวใจของความสำเร็จต่องาน และการพัฒนางาน แม้งานนั้นอาจดูไม่ได้สูงศักดิ์ แต่ศักดิ์ของงานอยู่ตรงที่คุณค่าของงานนั้น ซึ่งหากเทียบกับความสำเร็จของคนอีกมากมาย ส่วนใหญ่เกิดจากความรักและพัฒนามุ่งมั่นทุ่มเทให้จนเป็นความสำเร็จ ดังสูตรความสำเร็จในหลาย ๆ ข้อของ JACK MA (ค.ศ. 1964/2507) ผู้ก่อตั้งและประธานบริหารกลุ่มบริษัทอาลีบาบา (Alibaba) และเศรษฐีที่รวยที่สุดในประเทศจีน (Shiyong, Liu; Avery, Martha, 2009) ให้นิยามไว้ว่า “ยอมแพ้เท่ากับล้มเหลว” ซึ่งในทัศนะของหม่า มองว่าการยอมแพ้ เป็นความล้มเหลวที่เลวร้ายที่สุด ถ้าคุณไม่ยอมแพ้ แต่ทำให้ดีที่สุด แม้สุดท้ายแล้วจะไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย แต่คุณก็ได้เรียนรู้อะไรบ้างอย่าง โดยปัจจัยสำคัญของการประสบความสำเร็จคือการเรียนรู้จากความผิดพลาด ซึ่งหากมองความสำเร็จของคนทั่วโลกทั้งรุ่นก่อนและปัจจุบัน ส่วนใหญ่มาจากส่วนผสมของความสำเร็จในอดีต ที่มาผสมรวมกับปัจจุบัน ประกอบด้วยความมุ่งมั่น ทุ่มเท จนกลายเป็นความสำเร็จ ผลจากความรักในสิ่งที่ทำ จนกลายเป็นมืออาชีพและรักษามาตรฐานอย่างต่อเนื่องด้วยเช่นกัน ดังนั้น สิ่งที่ยกมาต้องการบอกว่าขอเพียงรักที่จะทำในสิ่งที่มีความสุข อายุไม่ใช่สิ่งสำคัญขอเพียงมุ่งมั่นที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ

ภาพที่ 1 ภาพ Ono Jiro เจ้าของร้าน Sukiyabashi ในวันที่ให้การต้อนรับอดีตประธานาธิบดี Barack Obama คราวแวะเยี่ยมประเทศญี่ปุ่น 2 คืน 3 วัน เมื่อ มิถุนายน 2014/2557 อย่างไม่เป็นทางการ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น นายชินโซ อาเบะ ได้เลี้ยงรับรองมื่อค่ำในนามของรัฐบาลญี่ปุ่น (ภาพ: Online)

สถานการณ์ของผู้สูงอายุในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ในส่วนของการศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จากการสำรวจข้อมูลผู้สูงอายุ ในประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งภายใต้แผนยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งได้มีการจัดการและดูแลผู้สูงอายุโดยหน่วยงานราชการและหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมให้เกิดการขับเคลื่อนเกี่ยวกับผู้สูงอายุในมิติที่หลากหลาย เช่น การจัดสร้างโรงเรียนผู้สูงอายุ การจัดบ้านพร้อม เป็นสถานรองรับผู้สูงอายุในวัยเกษียณ ในที่ดินของกรมธนารักษ์ หรือการที่เทศบาลเมืองหัวหิน ผุดไอเดียเชิญผู้สูงอายุร่วมสร้างสีสันให้ชีวิต แต่งกายชุดนักเรียนย้อนวัยเข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุวิไลวิทยหวน หลักสูตรพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้คำขวัญ **“แก้อย่างรู้ค่า ขร่าอย่างมีศักดิ์ศรี”** ทำการเปิดห้องเรียนอย่างเป็นทางการ โดยปรากฏว่ามีนักเรียนที่อายุมากที่สุด คือ 85 ปี

ภาพที่ 2 โรงเรียนวิไลวิทยหวน ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภาพสะท้อนการจัดการผู้สูงอายุให้มีศักดิ์ศรี และคุณภาพชีวิตตามแนวพุทธ ที่จะพึงเกิดขึ้น (ภาพ: ออนไลน์)

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องอาทิ ในงานของรองศาสตราจารย์ณัฐสุรางค์ บุญจันทร์ และคณะ (2559) เรื่อง “สภาวะการณสุขภาพและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุและคนในชุมชน พื้นที่ตำบลหนองพลับ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” โดยในงานวิจัยเป็นการพูดคุยผ่านสถานการณ์ของผู้สูงอายุหรือผู้ป่วยระยะสุดท้ายในชุมชน ความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ในครอบครัว หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุระยะ สุดท้าย โดยนัยหนึ่งเป็นการศึกษาอีกนัยหนึ่งเป็นการให้ข้อมูลต่อสถานการณ์ในองค์รวม หรืองานของ กฤติเดช มิ่งไม้ (2561, 50-65) ความชุกและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุ ในอำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลจากการศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับสุขภาวะ ควรให้ความสำคัญกับปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ความเพียงพอของรายได้ สัมพันธภาพในครอบครัว แรงสนับสนุนทางสังคม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และนำไปใช้ในการวางแผนป้องกันและควบคุมการเกิดภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุ เพื่อช่วยลดการเกิดภาวะซึมเศร้าในชุมชน

ในงานของ ปิยากร หวังมหาพร (2561 1-10) เรื่อง **“ปัจจัยที่นำไปสู่การเป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน”** โดยในงานได้เลือกจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นหนึ่งใน 5 จังหวัดของการวิจัย ที่พบว่า **“อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน”** ที่แสวงหาลักษณะผู้ทำงานที่เน้นการเสียสละ ทำงานจนเป็นที่ยอมรับ เป็นต้น หรือในงานของ บุญนำ กลิ่นนิรันดร์ วชิรี จินดาวัฒนวงศ์ (2559) ผลของโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมองโดย การมีส่วนร่วมของทีมสหสาขาวิชาชีพ โรงพยาบาลประจวบคีรีขันธ์ ที่ศึกษาพัฒนาเพื่อสร้างโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมอง และศึกษาผลของโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมองโดยการมีส่วนร่วม

ร่วมของทีมสหสาขา วิชาชีพ ต่อระดับความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมประจำวันของผู้สูงอายุ อัตราการเกิดภาวะ แทรกซ้อนของผู้สูงอายุ ความพึงพอใจของญาติ/ผู้ดูแล และทีมสหสาขาวิชาชีพ ในการศึกษาแม้จะเป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่ม แต่นัยหนึ่งก็เจาะไปที่ผู้สูงอายุเพื่อแสวงหาความรู้และนำไปสู่การป้องกัน ในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในความหมายคือเพื่อได้ชุดและเครื่องมือในการปฏิบัติงานสำหรับผู้สูงอายุด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 1 ข้อมูลสถิติผู้สูงอายุในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ปี	2556	2557	2558	2559
1.1 จำนวนครัวเรือนทั้งหมดในจังหวัด	225,070	235,107	241,921	248,179
1.2 จำนวนประชากรทั้งจังหวัด	520271	525107	534719	539,534
1.3 จำนวนประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป	67958	71451	74051	76,728
1.4 ผู้สูงอายุที่ยังต้องทำงานหารายได้เลี้ยงตนเอง/ครอบครัว	25752	23712	26607	30,353
1.5 จำนวนผู้สูงอายุช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ไม่มีคนดูแล ไม่มีรายได้ และสมควรได้รับความช่วยเหลือ	269	148	514	-

ที่มา: สำนักงานสถิติจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จากตารางที่ 1 จะสะท้อนให้เห็นสถานการณ์ของผู้สูงอายุในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นัยหนึ่งยังต้องมีการบริหารจัดการ อีกนัยหนึ่งเป็นการสะท้อนคิดเพื่อสื่อให้เห็นว่าอย่างไรเสียความเป็นผู้สูงอายุ ยังจะต้องบริหารจัดการและส่งเสริมให้เกิดกลไกเพื่อการบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด อันจะเป็นแนวทางร่วมและแนวทางหลักในการบริหารจัดการองค์รวมด้วยเช่นกัน

สำนักงานสถิติจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ณ วันที่ 13 กันยายน 2561

ภาพที่ 3 สำนักสถิติจังหวัดสมุทรปราการกับแนวทางในการจัดการและบริหารผู้สูงอายุ ในจังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ (ที่มา: สำนักงานสถิติจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 28 สิงหาคม 2561)

จากภาพที่ 3 มีการวางแผนเพื่อศึกษาสภาพปัญหาในองค์รวมเกี่ยวกับสภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวมทั้งพยายามเข้าไปจัดการสร้างระบบให้ผู้สูงอายุเข้าถึงการให้บริการในนามภาครัฐ รวมไปถึงการจัดสวัสดิการให้ได้มีคุณภาพมาตรฐานเหมาะสมกับผู้สูงอายุ รวมทั้งสร้างกลไกร่วมในการเข้าไปพัฒนาระบบสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยเช่นกัน และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมในองค์รวมของผู้สูงอายุด้วยเช่นกัน ดังนั้น หากพิจารณาในองค์รวมทั้งในส่วนตาราง และแผนภาพที่ปรากฏเกี่ยวกับผู้สูงอายุในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์กำลังได้รับการบริหารจัดการโดยภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะขยายและเติบโตเป็นกลไกร่วมในการส่งเสริมสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ต่อไปได้

ความเป็นต้นแบบของผู้สูงอายุตามแนวพุทธ

เมื่อย้อนกลับมาที่กรณีศึกษาคือหลวงพ่อด่างเปิด ในฐานะผู้สูงอายุ รวมทั้งเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ในการเขียนบทความนี้ ประสงค์อวดรหัสความเป็นบุคคลเชิงปัจเจก เพื่อสะท้อนความเป็นต้นแบบที่อยู่ในตัวบุคคล รวมทั้งจะยกให้เป็นกรณีศึกษาในการสร้างบทบาทในการดูแลและส่งเสริมผู้สูงอายุด้านสุขภาพทางกายและจิตด้วยเช่นกัน จากการที่ได้ไปสัมภาษณ์หลวงพ่อด่างเปิดด้วยตัวเอง เมื่อวันที่ 20 และ 23 สิงหาคม 2561 และเมื่อ 29-31 ตุลาคม 2561 โดยได้ลงสำรวจพื้นที่ทั้งระยะที่ใช้ในการเดินทางและค่าใช้จ่าย รวมไปถึงที่ตั้งของวัด ทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับหลวงพ่อด่างเปิดในฐานะผู้สูงอายุ ว่ามีความมุ่งมั่น อดทน และเป็นแบบอย่าง ซึ่งจะได้นำมาเป็นกรณีศึกษาเทียบเคียงให้เห็นว่า จิตที่มั่นคง ฝึกความอดทน และการรักษาสุขภาพที่ดี เป็นรูปแบบหนึ่งที่พึงทำในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ที่ควรค่าแก่การนำมาเป็นกรณีศึกษาได้ ดังนี้

ภาพที่ 4 คณะผู้เขียนกับการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดบางเปิด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ภายใต้แนวทางเสริมสร้างสุขภาพทางจิตเพื่อเป้าสู่เป้าหมาย
(ภาพ: คณะนักวิจัย, 24 สิงหาคม 2561)

1. เจตนาในการทำตนให้เป็นต้นแบบ หมายถึง ปณิธาน หรืออุดมคติ ในการทำตนให้เป็นต้นแบบ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ยถาวัตติ ตถากาโร-พุตตโย อังโก” หรือในความหมายอาจอธิบายได้ว่าภาพหนึ่งภาพ มีค่ามากกว่าคำสอน หลวงพ่อด่างเปิด ได้กระทำตนให้เป็นแบบอย่าง ทำให้เห็นว่าเป็นคนทำจริง มุ่งมั่นทุ่มเทจริง ดังนั้น การที่หลวงพ่อด่างเปิดศึกษาหาความรู้ จึงมีความหมายเป็น

การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง บนฐานคิดที่ว่า “ไม่มีใครแก่เกินเรียน” ทั้งจะยังให้เป็นแบบอย่างแก่ลูกหลาน หรือภาพจำแก่ลูกหลาน เพราะการที่คนหนึ่งคนจะมีอายุยืนนานได้เกินกว่า 70-80 ปีนับเป็นเรื่องยากอยู่แล้ว การศึกษาในวัยสูงอายุ ยิ่งเป็นเรื่องยากยิ่งขึ้นไปอีก นอกจากนี้จะต้องถูกตั้งคำถามว่า หลวงพ่อเรียนไปทำไม เรียนไปเพื่ออะไร เพราะคนส่วนใหญ่จะเห็นว่าการเรียนเป็นเงื่อนไขสำคัญก็จริง แต่วัยหลวงพ่อบางเปิด ไม่น่าจะเป็นวัยเรียนแล้ว หรือเรียนแล้วจะมีประโยชน์อันใด ในความเข้าใจของคนทั่วไป จึงทำให้เห็นว่าจริง ๆ แล้ว การเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงเป็นเป้าหมายของชีวิตตามแนวพุทธ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ ซึ่งกัลยาณมิตรเพื่อนร่วมเรียนของท่านส่วนใหญ่ก็สะท้อนอารมณ์และความรู้สึกอย่างนั้นด้วย ดังปรากฏที่ว่า

“...ผมเดาว่า ท่านต้องการศึกษาและนำความรู้ ประสบการณ์ มาใช้ และเล่าต่อให้ลูกหลานฟังว่า ไปเรียนแล้วได้อะไร ? ถึงแก่ ก็ยังเรียนเพื่อเป็นต้นแบบ ให้ลูกหลาน ได้เห็นเป็นภาพเชิงประจักษ์ ทั้งเป็นการยืนยันด้วยการกระทำแทนคำพูดว่า คนแก่ๆ จะเรียนได้อย่างไร คำว่า เรียนจบ ดร. อาจไม่ใช่สิ่งสูงสุดของชีวิต แต่การที่ผู้สูงอายุเรียนจนกระทั่งสำเร็จถือว่าเป็นสิ่งหนึ่งของชีวิตที่ทำไม่ได้มากคนนัก และที่สำคัญอยู่บ้านนอก นอกจากนี้บุคลิกภาพของท่านยังเป็นที่เกรงขามของประชาชนในพื้นที่ ทั้งยังเคารพท่านมาก...”

(สัมภาษณ์ A, 24 สิงหาคม 2561)

“...การเดินทางที่แสนทรหด (ระยะทาง) ความอดทนเป็นเลิศ ไม่พูดให้คนได้รับความลำบากใจ มีวิธีการที่จะเข้าหาครูบาอาจารย์โดยมีการวางแผนมาเป็นอย่างดี อะไรที่ต้องทำอะไรที่ผ่านเลยได้ ไม่ปล่อยให้เสียสถานการณ์นั้นๆ เช่นความรับผิดชอบต่อชั่วโมงเรียน ค่าเทอมใครเห็นรอยยิ้มของพ่อหลวงกำนันแล้ว ทุกท่านบอกได้ว่านี่แหละยิ้มสยามของจริง...”

(สัมภาษณ์ B, 25 สิงหาคม 2561)

ภาพที่ 5 หลวงพ่อวัดบางเปิด กับบทบาทของผู้สูงอายุในวัยกว่า 70 ปี กับการเรียนหนังสือ เพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่ลูกหลานภายใต้แนวคิดไม่มีใครแก่เกินเรียน หรือร้อยหมื่นคำไม่เท่าหนึ่งทำให้อุ (ภาพ: พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท, ดร.)

“...หลวงพ่อบรรยง ท่านมีบุคลิกที่เรียบง่ายตามแบบฉบับของกำนันโบราณ เวลาท่านพูดมักมีวาทีลึบที่กินใจ มีความใฝ่รู้ อดทน และมีความพยายามในการที่จะจรรโลงพระศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง โดยการสอนเด็ก ๆ ให้ยึดมั่นในหลักของศาสนา เป็นต้นแบบของความมุ่งมั่นและอดทน ส่วนในเรื่องการศึกษาท่านมีความมุ่งมั่น บากบั่น อดทน ทั้งในการเดินทางมาไกลมาก จากบางสะพานน้อยมาอยุธยา และต้องตั้งใจในการศึกษาในระดับปริญญาเอก ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ เลยสำหรับผู้สูงอายุแบบนี้ แต่การเดินทางอย่างเดียวกั้ลำบากมาแล้ว...”

(สัมภาษณ์ D, 25 กันยายน 2561)

ดังนั้น ภาพรวมสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการสร้างภาพตัวอย่างด้วยการเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการเรียนการสอน เจตนารมณ์ของการเป็นต้นแบบ จึงเกิดขึ้นและลงมือทำให้ดูอย่างที่ปรากฏ

2. พลังทางใจกับความมุ่งมั่น หมายถึง การที่คนหนึ่งคน มีกำลังใจอันแรงกล้า จะกระทำหรือปฏิบัติสิ่งใดอย่างต่อเนื่อง อาจใช้คำว่า ศรัทธาในสิ่งที่เชื่อว่าเมื่อดำเนินการหรือทำแล้วจะทำให้เกิดผลดีในสิ่งที่ตัวเองต้องการและปรารถนา การที่พระพุทธเจ้ามุ่งมั่นเป็นเวลา 6 ปี เพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดตามแนวพระพุทธศาสนา การที่พระนางมหาปชาบดีโคตมี เพียรมุ่งเพื่อบวชเป็นพระภิกษุณีในพระพุทธศาสนา การที่พระปุณณะ เพียรเพื่อไปเผยแผ่ในเมืองที่คนดูร้าย หรือการที่พระราธะ เพียรเพื่อขอบวช และเมื่อบวชแล้ว ได้มุ่งมั่น จนกระทั่งไปสู่การศึกษาสูงสุด หรือบรรลุธรรม นับว่าเป็นความมุ่งมั่น การที่หลวงพ่อบางเปิด เป็นพระหลวงตารูปหนึ่ง แต่ได้ตั้งปณิธานผ่านความเพียรพยายามจากวันเป็นเดือน จากเดือน เป็นปี จากปีเป็นหลายปี แม้จะจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต ก็ยังสร้างเป็นคุณูปการที่น่าจดจำ หรือต้นแบบของสังคมได้ ในการเพียรพยายามศึกษา เป็นผู้สูงอายุที่ให้ความสำคัญกับการเรียน เป็นการศึกษาดลอดชีวิต การที่หลวงพ่อดีบุกเปิดเริ่มเรียน ในวัยเกษียณ คือกว่า 60 ปี โดยเริ่มเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ปบ.ส) ที่ต้องใช้เวลาเรียนในหลักสูตร 1 ปี จากนั้นศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีในหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ที่ต้องใช้เวลาศึกษาตลอดหลักสูตรเป็นเวลา 3 ปีครึ่ง โดยประมาณ และเรียนปริญญาโท ในสาขาเดียวกันที่ต้องใช้เวลาเรียนอย่างน้อย 3 ปี จนกระทั่งปัจจุบันเรียนในระดับปริญญาเอก และผ่านไปอีกเกือบ 2 ปี โดยสิ่งนี้เนื่องกับการศึกษา คือ มีค่าใช้จ่าย มีการเดินทางระยะไกล ทั้งการนั่งรถไฟ รถทัวร์ และเดินทางคนเดียวตลอด ถามว่าแปลกไหม คงไม่แปลก แต่กรณีผู้สูงอายุเกินกว่า 70 ปี คงเป็นเรื่องยุ่งยากพอสมควร และที่สำคัญเป็นเรื่องของความมุ่งมั่น ทุ่มเท เพราะผู้เขียนเคยเดินทางเท้าและรถโบก เพื่อไปและกลับยังวัดบางเปิด ยังสามารถชิมชั้บและสะท้อนให้เห็นถึงอารมณ์ความยากลำบาก และที่สำคัญต้อง “มุ่งมั่นทุ่มเท” จึงจะผ่านพ้นและก้าวข้ามความยากลำบากดังกล่าวได้ ดังที่มีผู้ให้ข้อมูลเชิงทัศนะที่ว่า

“...หลวงพ่อดีบุกเปิด ท่านเคยเป็นอดีตกำนัน แหนบทอง ชาวบ้านจึงศรัทธาเคารพ เลื่อมใสท่าน เปรียบดังเสมือนพ่อหลวง ที่ชาวบ้านเรียกกัน ท่านเดินทางมาเรียน กว่า 500 กม. ซึ่งทุกครั้งที่มา ท่านจะเก็บข้อมูล ทุกครั้งที่ไป และมักเดินทางไปแต่ละที่ ไม่ซ้ำกัน ท่านไป มาเกือบทุกวัด ในอยุธยาแล้วโดยร่วมเดินทางไปกับเพื่อนนิสิต...บุคลิกภาพที่ขยัน เมื่อได้รับมอบหมายงานก็ทำงานส่งด้วยตนเอง ตาม

ความรู้ความสามารถอันสะท้อนถึงความมุ่งมั่นทุ่มเทในงานนั้นด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังมีนิสัยรักการอ่านสะสมความรู้ข้อมูลอยู่ตลอดเวลา...ถ้าไม่ติดกิจ ทางวัด หรือป่วย ท่านจะมาเรียน...แม้จะเดินทาง ไปกลับ 1,000 กม. และเรียนแค่ 2 คาบ ท่านก็จะมาหรือ แค มาเรียน 1 วันท่านก็จะเวลา เรียกเก็บเงินการกุศล ท่านก็ทำหนักนะครับ สรูป แก่ หรือ หน่อม ไม่สำคัญ แต่สำคัญที่โอกาส ว่าใครเลือกที่จะรับ การศึกษา” เงิน ก็สำคัญ ความมานะ ก็ ต้องมาก ความอดทนต้องมี เงินต้องถึงทุก สิ่งนี้คือโอกาสครับ พร้อมแรงผลักดัน...”

(สัมภาษณ์ A, 24 สิงหาคม 2561)

“...หลวงพ่อกำหนดบรณงค์ สมัยเรียนปริญญาโทใช้เวลานานกว่าผู้อื่น 3 ปีส่ง งานไม่ทัน เพราะพบกับอุบัติเหตุรถคว่ำรักษาตัวหลายเดือน ในช่วงรถคว่ำอาการ สาหัสคอหมุนต้องใส่ปลอกคอเฝือกอ่อนอยู่หลายเดือน ใครก็ว่าหลวงพ่อบางเปิด ถอดใจเลิกเรียนแล้ว ธรรมดาแล้วสมัยเรียนต้องจบการศึกษาในปี 2559 แต่ต้องมา จบพร้อมกันกับผมในปี 2560 เท่ากับใช้เวลานานกว่า 9 ปี จนกระทั่งปัจจุบัน นับว่า เป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นและความอดทนเป็นเลิศ ทั้งร่างกายและใจ...”

(สัมภาษณ์ A, 19 ธันวาคม 2561)

ภาพที่ 6 หลวงพ่อวัดบางเปิด ในฐานะผู้สูงอายุกับการเรียนรู้เทคโนโลยี และสถานีรถไฟห้วยสัก อำเภอ บางสะพานน้อย จุดเริ่มต้นของการเดินทางไปและกลับ เพื่อการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิตใน ระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา (ภาพ: พระมหาสุนันท์ สุนนุโท, 12 ธันวาคม 2561)

3. การทำตนไม่ให้เป็นภาระหรือส่วนเกิน คุณลักษณะอย่างหนึ่งที่เป็นบุคลิกภาพของหลวง พ่อวัดบางเปิด หากมองว่าการอยู่วัด หรือการอยู่เฉย ๆ คงเป็นความสุขสุดท้ายของชีวิต ด้วยความที่ รู้จักท่านเป็นการส่วนตัว จะพบว่าท่านเองเป็นคนขี้เกรงใจคน และในความเกรงใจ จึงแสดงออกด้วยการ เลือกรับการช่วยเหลือในบางกรณี อีกนัยหนึ่งก็เป็นการสะท้อนว่าเท่ากับกำลังส่งเสริมให้เป็นแบบอย่าง ของ “ผู้สูงอายุ” ที่ต้องมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในตนเอง มีสิทธิที่จะเลือกรับ หรือไม่รับ ย่อมเป็นสิทธิ์ อันพึงกระทำได้ เพื่อสะท้อนให้เห็น “ศักดิ์ศรี” ของผู้สูงอายุ นับเป็นเกียรติที่จะต้องกล่าวถึง นับเป็น คุณูปการที่ควรค่าแก่การจดจำอันปรากฏอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิตของหลวงพ่อวัดบางเปิดด้วยเช่นกัน

4. **ปฏิบัติธรรมเพื่อธรรมด้วยวิธีการ “ทำ” ให้ดูเชิงประจักษ์** หมายถึง คนทั่วไปปฏิบัติธรรม อาจเป็นเพียงปฏิบัติภาวนาวิธี ในวัดหรือในศาสนสถาน แต่เมื่อพิจารณาร่วมกับหลวงพ่อดวงเปิด จะเห็นว่าการปฏิบัติธรรมของท่านเป็นการผสมผสานกับการปฏิบัติวิถีในการดำเนินชีวิต เป็นการเจริญ “อิทธิบาท 4” ขึ้นสูง หมายถึง การใช้ความพยายามเป็นเครื่องมือหรือกลไก ของการปฏิบัติ ด้วยการลงมือ เป็นการปฏิบัติด้วยชีวิตและการเรียนรู้ เป็นการเจริญอิทธิบาทขั้นสูงที่ต้องอาศัยความปรารถนาขั้นสูง จัดเป็นขั้นฉันทะ เป็นเครื่องกำหนด หรือกำหนดพฤติกรรมในองค์รวมที่เริ่มตั้งแต่ (ฉันทะ) คือความปรารถนาที่จะศึกษาหาความรู้ให้เป็นแบบเป็นอย่าง จากนั้นก็มีความพยายาม (วิริยะ) อุตสาหะในการศึกษา เพียรในการเดินทาง ในการแสวงหารถยนต์ ในการนั่งรถไฟ นั่งรถประจำทางจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง ที่ต้องสอดคล้องกับเวลา การรอคอย และการเดินทางไกล (จิตตะ) ที่แสดงถึงความมุ่งมั่น (วิมังสา) ว่าการเรียนจะเป็นผลทำให้เกิดผลดีในเรื่องภาพจำสร้างแรงจูงใจแก่คนอื่น ๆ อีกจำนวนมาก การปฏิบัติดังกล่าวเป็นการปฏิบัติธรรมที่มากกว่านั่งภาวนาทำให้เป็นภาพเชิงประจักษ์ สร้างภาพจำ และใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาตัวเองด้วยการศึกษาในวัยกว่า 70 ปี เป็นเรื่องที่ควรค่าแก่การจดจำ อย่างน้อยเป็นภาพจำและแบบอย่างให้กับลูกหลาน ว่าหลวงพ่อ หลวงปู่ เจ้าอาวาส หลวงพ่อกำนัน ที่เป็นคำเรียก จะเข้าทำนองแก่ออย่างมีค่า ชาวอย่างเป็นสุข นับเป็นความทรงจำร่วมที่เป็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์ภาพลักษณ์เกี่ยวกับผู้สูงอายุได้

ภาพที่ 7 หลวงพ่อดวงเปิด ในฐานะผู้สูงอายุกับบทบาทการเป็นนิสิตขณะทำวิจัย
ลงพื้นที่วิจัยเก็บข้อมูล สะท้อนถึงผู้สูงอายุกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต
(ที่มา: พระมหาสุวัฒน์ สุมนโท, ดร., 14 ธันวาคม 2561)

5. **สติความมุ่งมั่นในสิ่งที่ทำต่อหลวงพ่อดวงเปิด** บทความนี้เขียนด้วยเจตนารมณ์เพื่อ สดุดีและสืบปณิธานความเป็นผู้สูงอายุต้นแบบที่มีบุคลิกภาพในแบบไม่ใช่ผู้สูงอายุติดบ้าน ติดวัด หรือ ติดเตียง แต่เป็นผู้สูงอายุในแบบติดสังคม หมายถึงสังคมทางการศึกษา และพยายามใช้การศึกษาเป็นฐานเพื่อแสดงออกซึ่งความงดงามอันเป็นแบบอย่างที่น่าจดจำ รวมไปถึงเป็นการกล่าวถึงว่าผู้สูงอายุจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นผู้พัน ที่มุ่งมั่นสร้างงานจนกระทั่งประสบความสำเร็จในการเป็นผู้ผลิต KFC ที่เป็นอาหารของชาวโลก ยายวัย 120 ชาวเยอรมนี ที่แม่หยุดเรียนไป 80 ปี นับแต่สงครามโลก ก็กลับมาเรียนหนังสือจนกระทั่งจบการศึกษาในประเทศไทย หลวงพ่อยัย 90 ปี และยายวัย 80 ปี ก็กับการเรียนหนังสือ ที่ปรากฏหน้าหนังสือพิมพ์ นัยหนึ่งบุคคลเหล่านี้คือภาพอันน่าจดจำ เป็นแบบอย่าง ที่ต้องใช้ทั้งแรงใจ แรงกาย และความศรัทธาต่อศักยภาพของตนเองในวัยเกษียณ หรือในวาระสุดท้ายของชีวิตก็ไม่

ปาน การเขียนนี้ต้องการสะท้อนและสื่อให้เห็นว่าความมุ่งมั่นมีความหมายอย่างไรในทางพระพุทธศาสนา และการที่คนหนึ่ง ๆ มีความมุ่งมั่น นับเป็นบุคลาธิษฐาน แบบอย่างและต้นแบบที่ควรค่าแก่การจดจำเป็นสำคัญ หลวงพ่อบางเบิด กำลังพัฒนาตัวเอง และสร้างตัวด้วยมุ่งมั่นอดทน เพื่อไปเป็นต้นแบบต้นอย่างในด้านการศึกษาที่เรียกว่าไม่มีใครแก่เกินเรียน รวมทั้งเป็นพระภิกษุต้นแบบในเรื่องการพัฒนาตนเองตามแนวพุทธศาสนา และเป็นต้นแบบอย่างชาวพุทธ คือเป็นชาวพุทธและนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นกรอบในการคิด ในการก้าวเดินและใช้ชีวิตอย่างเหมาะสม กระทั่งขับเคลื่อนพัฒนาตนไปสู่เป้าหมายเป็นสำคัญด้วย ดังนั้น บุคลิกภาพ ความมุ่งมั่น การสร้างศรัทธาสู่การปฏิบัติตนให้ไปสู่เป้าหมาย นับเป็นความสำคัญอย่างยิ่งวด ที่คนคนหนึ่งจะกระทำ หรือบำเพ็ญได้ เพื่อให้เห็นถึงความเสียสละ ความมุ่งมั่นในแรงใจ แรงศรัทธาที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรืออย่างใดอย่างหนึ่งจนกระทั่งปรากฏผลออกมา

สรุปความเป็นต้นแบบวิถีพุทธ

ความเป็นต้นแบบของผู้สูงอายุ อาจมีหลายแนวทาง หลายคนอาจเป็นปราชญ์ ที่มีความรู้เฉพาะเรื่องในเรื่องนั้น ๆ จนเป็นต้นแบบต้นอย่างกับประสบการณ์ที่ยาวนานผ่านมา รวมไปถึงหลายคนอาจมีแนวทางในด้านการดูแลเรื่องสุขภาวะ จนกลายเป็นผู้สูงอายุที่สุขภาพกายดี สุขภาพจิตแจ่มใส แต่กรณีหลวงพ่อบางเบิดจัดได้ว่า เป็นต้นแบบในความเป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา ที่นำหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาปฏิบัติให้เกิดขึ้นในตนเอง เป็นความมุ่งมั่น ตั้งใจ รวมทั้งกระทำตนให้เป็นแบบอย่าง ดังที่ ผศ.ดร.พิเชฐ ทังโต ได้เขียนเป็นกลอนสะท้อนบุคลิกภาพของหลวงพ่อบางเบิดไว้ว่า **“พ่อกำนัน หุ่นบางเบิด ประเสริฐนัก เคยได้ทัก ถามไถ่ ใยศึกษา ท่านบอกเรียน “เป็นตัวอย่าง” ทัศนาก็โลกา เห็นผู้เฒ่า เขายังเรียน”** (สัมภาษณ์ B, 25 สิงหาคม 2561) ภาพจำอันเป็นแบบอย่างเกิดจากฐานของจิตที่เป็นกุศล อันจะเป็นต้นแบบและต้นอย่าง ในความพร้อม เมื่อสอบถามท่านท่านจะพูดหลาย ๆ ครั้งว่า อยากเป็นแบบอย่าง อยากพัฒนาคน อยากพัฒนาศาสนาทายาท ความปรารถนาดีของท่าน ย่อมเป็นฐานในการพัฒนาสังคม ชุมชน และองค์กรศาสนาในองค์กรรวมได้ ทั้งเป็นผู้สูงอายุตามแนวพุทธ ที่จะต้องเป็นผู้มีประสบการณ์ มีทักษะการใช้ชีวิต รวมไปถึงมีความโดดเด่นในเรื่องการบริหารชีวิตด้วยพุทธธรรม และดำเนินชีวิตจนเป็นแบบอย่างที่ควรค่าแก่การจดจำ จนนำไปเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตได้ด้วยเช่นกัน

ผู้สูงอายุต้องเข้าใจชีวิต มีมุมมองที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิตให้เป็นสุข ภาพที่ต้องการสร้างจึงเป็นภาพที่เป็นกุศล เป็นแบบอย่างที่ดี และความเป็นผู้ที่พร้อมด้วยกัลยาณธรรม ที่ทำให้เข้าใจสิ่งที่กระทำ และส่งผลเป็นความอดทน มุ่งมั่นเพื่อจะทำภาพจำของชุมชน สังคม นับว่าจะเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง ภาพหนึ่งภาพมีความหมายเป็นการส่งเสริมให้เกิดภาพจำและภาพลักษณ์ ต่อความเชื่อและสิ่งเชื่อที่จะเกิดขึ้นในชุมชนและสังคม ดังนั้น ความปรารถนาของหลวงพ่อบางเบิด ย่อมจะเป็นแบบอย่างผู้สูงอายุ ในการจัดการและวางตัวเองให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้อีกแบบหนึ่ง ความเป็นผู้สูงอายุในหลวงพ่อบางเบิด ที่เป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ใช้หลักคิดความอดทนตามมาเป็นฐานในการประพฤติ ย่อมเป็นเครื่องยืนยันดี ต่อสุขภาวะตามแนวพุทธ ขับเคลื่อนหลักคำสอนด้วยการลงมือทำ ให้ดู สอนด้วยการไม่สอน แต่ทำให้ดูเป็นตัวอย่างปรากฏในหลวงพ่อบางเบิด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้วยเช่นกัน

กิตติกรรมประกาศ

ในการเดินทางไปวัดบางเบ็ดเมื่อวันที่ 20 และ 23 สิงหาคม 2561 และไปร่วมงานบำเพ็ญกุศลศพแม่ ดร.สุวัฒน์ รักขันโท ที่ จังหวัดชุมพร และล่าสุดวันที่ 29-31 ตุลาคม 2561 โดยในแต่ละครั้งนับเป็นความทรงจำจาก “น้ำใจ-ไมตรี” เมื่อลงจากรถ แม่ค้าหน้าถนนได้ถวายนมหนึ่งกล่อง ประหนึ่งยืนยันว่าหนทางยังอีกไกล 18 กิโลเมตร ตัดน้ำดื่มหรือเครื่องดื่มไว้ก็ดี เดินไปได้เล็กน้อยหนุ่มใหญ่เจ้าของรถแมคโครตักดินรับส่งต่อไปถึงห้วยสัก เมื่อถามวิธีการเดินทางต่อไป หนุ่มน้อยเจ้าของร้านก๋วยเตี๋ยวก็อาสาพร้อมนำพามอเตอร์ไซค์คู่ชีพบึ่งไปยังปลายทาง ว่างได้สัก 7-8 กิโลเมตร จากห้วยสัก ก็มีรถยนต์วิ่งตามมาพร้อมบีบแตรเป็นสัญญาณ ว่าเปลี่ยนมาขึ้นรถนี้ จะไปวัดบางเบ็ด นำอาหารไปถวายหลวงพ่อดีใจ วัดบางเบ็ด จึงถึงวัดปลายทางในที่สุด ถึงวัดในที่สุด ตอนกลับ ก็ใช้รถโบก พร้อมกับน้ำใจของหนุ่มน้อยมอเตอร์ไซค์ที่กำลังจะไปหาเพื่อน ในระยะกิโลเมตรที่ 5 จากวัด จากนั้นก็เจอมอเตอร์ไซค์อีกท่านหนึ่งที่วิ่งเพื่อไปในทอดที่ 2 ระยะทาง ที่ 5-9 กิโลเมตร โดยประมาณ จากนั้นจึงมีรถใหญ่จอดถามโดยไม่ได้โบก ว่าไปไหน บอกปลายทางไปว่าจะไปเพชรเกษมสองหนุ่มใหญ่เจ้าของรถบรรทุกจึงเรียกขึ้นรถพร้อมจุดจุดเพื่อไปยังถนนเพชรเกษมและไปต่อยังชุมพร เป็นสิ้นสุดการเดินทางไกล เพื่อนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการเขียนบทความ การศึกษาผู้สูงอายุต้นแบบ รวมทั้งศึกษาแนวคิดทางพระพุทธศาสนากับการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพุทธ ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการขับเคลื่อนศักยภาพชีวิตความสามารถของผู้สูงอายุโดยบูรณาการหลักพุทธธรรม” โดยมี ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย โดยได้รับทุนมุ่งเป้าประจำปีงบประมาณ 2560 ของสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ และที่สำคัญผู้สูงอายุต้นเรื่อง หลวงพ่อดีใจ วัดบางเบ็ด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่เป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลสำคัญต่อการเล่าเรื่องผู้สูงอายุตามแนวพุทธดังปรากฏ

บรรณานุกรม

- กฤติเดช มิ่งไม้. (2561). ความซุกและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุ ในอำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*. 11(1): (มกราคม-มีนาคม): 50-65.
- ณัฐสุรางค์ บุญจันทร์, สมจินต์ เพชรพันธุ์ศรี, สมชาย วิริภิมย์กุล, กวินารัตน์ สุทธิสุขคนธ์ และอดุลย์ พึ่งโต. (2559). การศึกษาสภาวะการณสุขภาพและการมีส่วนร่วมในชุมชนของผู้สูงอายุและประชากรก่อนวัยสูงอายุ ที่มีต่อการจัดสร้างศูนย์เรียนรู้และพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุแบบครบวงจรและบริบาลผู้ป่วยระยะท้าย มหาวิทยาลัยมหิดล. *รายงานการวิจัย*. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุญนำ กลิ่นนิรันดร์ และวัชร จินดาวัฒนวงศ์. (2559). ผลของโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมองโดย การมีส่วนร่วมของทีมสหสาขาวิชาชีพ โรงพยาบาลประจวบคีรีขันธ์. *วารสารสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทยฯ สาขาภาคเหนือ*. 22(1): 63-75.
- ปิยากร หวังมหาพร. (2561). ปัจจัยที่นำไปสู่การเป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี*. 14(3): 1-10.

ภัทรพล เหลือบุญชู. (2559). *วิ่งตามฝันยังไวกี่ชนะ: 8 วิธี วิ่งคว่ำฝันสไตส์คนญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: You2morrow.

สัมภาษณ์

พระครูพิศิษฐ์ประชาณาถ. วัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม, สัมภาษณ์ เมื่อ 29 ตุลาคม 2561.

พระมหาอำนาจ อจฺฉริยเมธี. วัดคูบางหลวงอนุกิจวิธูร จ.ปทุมธานี, สัมภาษณ์ เมื่อ 29 ตุลาคม 2561.

พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท,ดร. วัดสุคันธาราม จ.พระนครศรีอยุธยา, สัมภาษณ์ เมื่อ 29 ตุลาคม 2561.

พระเอกลักษณะ อชิโต. วัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม, สัมภาษณ์ เมื่อ 29 ตุลาคม 2561.

พระสมุห์บรรยงค์ ปุญฺญโณ วัดบางเบ็ด จ.ประจวบคีรีขันธ์, สัมภาษณ์ เมื่อ 29 ตุลาคม 2561.

ผศ.ดร.พิเชฐ ทังโต, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สัมภาษณ์

เมื่อ 29 ตุลาคม 2561.